fuq ix-xogħol/il-prestazzjoni tagħhom, minflok jingħataw marki. **Huwa meħtieġ li l-istudenti jingħataw aċċess għal qafas ta' valutazzjoni flessibbli bi struttura u bi prinċipji komuni, minflok qafas dettaljat u preskrittiv li jassumi approċċ "wieħed tajjeb għal kulħadd".**

4.4. Organizzazzjoni ta' sostenn

Fil-maġġoranza tal-pajjiżi, hemm fis-seħħ xi forma ta' edukazzjoni/sostenn/pjan ta' tagħlim individwali u għalkemm l-ismijiet mogħtija lil dawn ivarjaw, il-funzjoni hija ġeneralment l-istess. Il-pajjiżi jistgħu jagħmlu referenza għas-sostenn pedagoġiku, il-personalizzazzjoni u l-attenzjoni għall-ambjent tat-tagħlim u l-koordinazzjoni tas-servizzi kollha involuti mal-istudent. Dawn il-pjanijiet huma meqjusin li huma ta' importanza partikolari fi żminijiet ta' tranżizzjoni bejn il-fażijiet tal-edukazzjoni.

Minħabba li l-iskejjel jagħmlu ħilithom biex itejbu l-edukazzjoni bażika li joffru, ċertu livell ta' sostenn huwa kkunsidrat bħala n-norma għall-istudenti kollha fi żminijiet differenti tul l-edukazzjoni tagħhom u qed issir referenza dejjem iżjed għal "sostenn kontinwu" biex tiġi introdotta flessibbiltà sabiex jiġu mwieġba l-ħtiġijiet tal-istudenti.

L-approċċi kollaborattivi urew li huma effettivi fl-iskejjel li saret żjara fihom, b'persunal ta' għalliema u professjonisti minn firxa ta' dixxiplini jaħdmu flimkien. Pereżempju, għalliema ta' edukazzjoni speċjali, konsulenti, kowċis, professjonisti tas-saħħa u l-assistenti soċjali jistgħu jiffurmaw "newterk" madwar kwalunkwe student li jeħtieġ l-għajnuna. **Ix-xogħol f'tim effettiv iżid il-probabbiltà tal-ħtieġa għas-sostenn identifikat – u indirizzat – kemm jista' jkun malajr.**

Forom oħra ta' sostenn għall-istudenti jinkludu sostenn għall-komunikazzjoni (pereżempju, il-lingwa tas-sinjali, Braille, simboli), ta' spiss ipprovduti flimkien ma' għajnuniet speċjalizzati/tagħmir u kontribut mingħand għalliema speċjalizzati/mobbli. L-assistenti tal-għajnuna għat-tagħlim (LSAs) jintużaw ukoll f'ħafna pajjiżi. Iż-żjara f'Malta wriet li l-użu tal-assistenti jeħtieġ ġestjoni b'attenzjoni biex jiġi evitat li l-istudenti jsiru dipendenti. L-LSAs qed jaraw dejjem iktar ir-rwol tagħhom bħala parti minn tim, jaħdmu biex jappoġġjaw lill-istudenti kollha fil-klassi, mhux biss lill-istudenti b'diżabilità.

B'mod partikolari għall-istudenti bi ħtiġijiet iktar kumplessi, huwa meħtieġ li tinżamm il-kompetenza fi ħdan it-timijiet tal-persunal biex jiġi żgurat li l-istudenti jkollhom aċċess għal riżorsi adegwati u tagħmir speċjalizzat, kif ukoll tagħlim ta' kwalità għolja li jfassal l-għarfien u l-esperjenza ta' ħtiġijiet ta' għajnuna partikolari.

5. KOLLABORAZZJONI U NETWERKING

Din it-taqsima se tindirizza sistemi ta' kollaborazzjoni u netwerking li jipprovdu appoġġ ta' diversi aġenziji lill-istudenti bħala parti integrali mill-edukazzjoni tagħhom.

5.1. Sostenn fil-livell tal-komunità

Iż-żjarat tal-proġett tal-Organizzazzjoni għall-Provvediment urew l-importanza tal-iskejjel li jirċievu għajnuna mill-politikanti lokali u l-amministrazzjonijiet edukattivi. Fiż-żjarat kollha tal-proġett, il-persunal ewlieni fil-komunità lokali wera impenn ġenwin lejn il-benesseri tal-istudenti. Ir-rwoli ta' dawn in-nies jinkludu l-mistoqsijiet ta' xi suppożizzjonijiet dwar il-mod ta' kif kienu saru l-affarijiet fil-passat u li jafdaw it-teħid tad-deċiżjonijiet f'idejn il-mexxejja tal-iskejjel, anke jekk ikun hemm element ta' riskju involut. Relazzjonijiet sodi bejn partijiet interessati differenti fil-komunità wasslu għal netwerks ta' appoġġ b'saħħithom madwar l-iskola li kienu ewlenin biex iġibu l-bidla.

Is-servizzi ta' diversi aġenziji fil-komunità jeħtieġ li jaħdmu mill-qrib mal-iskejjel – u mal-ġenituri – sabiex l-għajnuna tkun konsistenti bejn l-ambjenti. Il-persunal li jaf lit-tifel/tifla u lill-familja jista' jipprovdi għajnuna fl-ambjent tal-edukazzjoni u tal-komunità. Biex tkun appoġġjata ċaqliqa lil hinn mill-mudell "mediku", is-servizzi li tradizzjonalment jiġu pprovduti taħt is-saħħa jistgħu jiġu bbażati fl-iskejjel jew fiċ-ċentri tal-komunità lokali, kemm għall-faċilità tal-aċċess kif ukoll biex titjieb il-komunikazzjoni fost il-professjonisti minn dixxiplini differenti. Fi kwalunkwe mudell, it-tifel/tifla għandu jkun/għandha tkun "fil-qalba" tas-servizzi kkoordinati li għandu jkollhom rwol fis-sostenn ta' kemm l-iskejjel kif ukoll tal-familji. Dan kien rifless fi stqarrija magħmula minn spettur tal-muniċipalità waqt iż-żjara ta' Flensburg:

> *... it-tifel/tifla b'diżabilità jsir/issir iċ-ċentru tal-organizzazzjoni tal-għajnuna u s-servizzi huma s-satelliti li jduru madwar l-istudent. L-atturi kollha fil-komunità jikkollaboraw b'mod kontinwu u jiltaqgħu fuq bażi regolari biex jipprovdu l-aħjar għajnuna għat-tfal b'diżabilità.*

Fis-seminars, il-parteċipanti indikaw li l-koordinazzjoni bejn l-aġenziji u oħrajn – pereżempju, il-gruppi volontarji – hija fattur ewlieni u tista' tipprovdi għajnuna lill-iskejjel/għalliema biex jappoġġjaw l-iżvilupp olistiku tat-tfal. Is-servizzi għandhom jappoġġjaw il-bidla tal-ambjent, mhux biss tal-individwu.

Fl-aħħar nett, biex l-aġenziji jingħaqdu flimkien, huwa meħtieġ perjodu ta' konsolidazzjoni biex jinbnew oqfsa kondiviżi (eż. valutazzjoni kondiviża, prijoritajiet ta' fondi kondiviżi, żvilupp professjonali kondiviż), kif ukoll evalwazzjoni kondiviża. **Il-kultura, il-binjiet professjonali u l-aspettattivi għandhom ikunu kondiviżi bejn l-**

aġenziji u approċċi pedagoġiċi u ta' diversi aġenziji għandhom jiġu kkombinati biex jużaw ir-riżorsi bl-aħjar mod.

5.2. L-involviment tal-ġenituri

L-involviment tal-ġenituri fit-tagħlim ta' uliedhom huwa fattur ewlieni fl-iżvilupp tar-relazzjonijiet ta' fiduċja bejn l-iskejjel u l-familji. Fiż-żjarat tal-proġett, kien evidenti li l-kollaborazzjoni mal-ġenituri hija aspett ewlieni ta' sostenn għall-istudenti, peress li l-ġenituri huma dawk li jagħtu l-iktar appoġġ lit-tfal tagħhom.

Fl-intervisti li saru waqt iż-żjarat tal-proġetti, il-ġenituri enfasizzaw li jixtiequ jkunu involuti fl-iżviluppi skolastiċi, li jkunu infurmati dwar il-progress tat-tifel/tifal tagħhom u li jkunu involuti fil-proċess tat-tagħlim. Japprezzaw meta l-għalliema jiffukaw fuq x'jistgħu jagħmlu l-istudenti, milli fuq l-isfidi.

Fis-seminars, il-parteċipanti enfasizzaw li l-ġenituri għandhom drittijiet, iżda jeħtieġu gwida onesta – mhux pariri professjonali kontradittorji – biex ikunu jistgħu jagħmlu għażla infurmata. Il-familji għandhom ikunu involuti fi kwalunkwe valutazzjoni u għandhom ikunu awtorizzati jsegwu l-progress tat-tfal tagħhom. Il-ġenituri huma l-aħjar avukati għat-tfal tagħhom, iżda jistgħu jinfluwenzaw ukoll il-politika kif ukoll il-kollokament tat-tifel tagħhom.

Fl-aħħar nett, għalkemm il-pressjoni għar-riżultati qed tiżdied fl-iskejjel madwar l-Ewropa kollha, l-evidenza turi li l-inklużjoni ma twassalx għal riżultati agħar u li l-benefiċċji tal-inklużjoni għandhom ikunu enfasizzati.

6. IL-FINANZJAMENT U R-RIŻORSI

Din it-taqsima se tindirizza l-użu effettiv u effiċjenti tar-riżorsi għall-identifikazzjoni tal-ħtiġijiet u l-immirar għall-appoġġ.

Skont Booth u Ainscow, ir-riżorsi għandhom jitqiesu b'mod usa' milli bħal flus, apparat jew persunal. Billi jadottaw fehim wiesgħa, il-komunitajiet tal-iskejjel għandhom jitgħallmu jidentifikaw ir-riżorsi li huma disponibbli fi kwalunkwe skola, iżda li għadhom mhumiex użati. Booth u Ainscow jgħidu li dawn ir-riżorsi jistgħu jinstabu "fi kwalunkwe aspett ta' skola; fl-istudenti, il-ġenituri/l-indukraturi, il-komunitajiet u l-għalliema; fi sfidi fil-kulturi, politiki u prattiċi" (2002, p. 5). Kif jindikaw Kesälahti u Väyrynen:

> *Fl-iskejjel inklużivi, għandna nagħmlu sforzi biex nidentifikaw ir-riżorsi fl-istudenti billi jkollna fiduċja fil-kapaċità tagħhom biex nidderieġu t-tagħlim tagħhom u l-kapaċità biex nappoġġjaw lil xulxin. L-istess japplika għall-persunal tal-iskola. Jista' jkollhom ideat, ħiliet, inizjattivi jew għarfien ta' x'joħloq ostakli għat-tagħlim u l-parteċipazzjoni* (2013, p. 81).

Ħafna mill-pajjiżi jirċievu fondi għall-edukazzjoni tal-istudenti b'diżabilità mill-gvern ċentrali. F'xi pajjiżi, il-fondi jiġu mgħoddija lill-awtoritajiet lokali jew lill-muniċipalitajiet. F'oħrajn, hemm taħlita ta' fondi ċentrali u lokali. Rigward l-edukazzjoni speċjali, ħafna mill-pajjiżi jipprovdu fondi ċentrali għal persunal addizzjonali, tagħmir speċjalizzat u trasport.

Għall-istudenti b'diżabilità, il-fondi jkunu normalment marbuta mal-valutazzjoni tal-istudenti. F'ħafna mill-pajjiżi, tinkiteb stqarrija jew deċiżjoni formali minn tim speċjalizzat/ta' diversi aġenziji jew minn ċentru ta' riżorsa, sabiex jassiguraw rwieħhom minn fondi addizzjonali.

Wara l-valutazzjoni, ħafna mill-pajjiżi jallokaw numru ta' "sigħat ta' SEN" addizzjonali jew ħin ta' LSA.

F'xi pajjiżi, numru ta' sigħat ta' għajnuna addizzjonali issa huwa inkluż fi provvediment regolari. Il-valutazzjoni pedagoġika u l-appoġġ pedagoġiku huma allokati bħala parti mis-sistema regolari. F'ħafna pajjiżi, il-muniċipju jista' jipprovdi fondi addizzjonali għall-għajnuna, tagħmir jew persunal addizzjonali (LSAs). Sabiex jappoġġjaw l-inklużjoni, numru żgħir ta' pajjiżi jnaqqsu n-numru ta' studenti fil-klassijiet fejn ikun hemm studenti b'diżabilità.

Xi pajjiżi joperaw sistema ta' "backpack" jew ta' "pupil basket" permezz tal-muniċipalitajiet. Hawnhekk, il-fondi jsegwu lill-istudenti. Madankollu, din it-tip ta' sistema "marbuta mal-istudent" tipprovdi biss riżorsi addizzjonali lil dawk b'diffikultajiet identifikati li jissodisfaw il-kriterji tas-SEN, filwaqt li oħrajn li jaf ikunu fil-bżonn ma jistgħux jaċċessaw l-għajnuna.

Studju reċenti mwettaq fl-Awstrija jindika li l-appoġġ orjentat lejn l-input – b'rata fissa għall-iskejjel ibbażati fuq in-numru ta' studenti rikonoxxuti bħala li għandhom SEN – ma jirrispondix biżżejjed, għaliex il-bżonnijiet ivarjaw fost l-istudenti u tul iż-żmien. Mudell ta' riżultati ukoll huwa meqjus bħala problematiku, għaliex ir-riżorsi jiġu rtirati jekk programm ikun ta' suċċess. **Hemm ħtieġa li nimxu minn sistema li tippremja dan in-nuqqas ta' suċċess, għal mudell ta' appoġġ u prevenzjoni bikrija.**

Kunsiderazzjoni oħra hija li **l-appoġġ mogħti lil studenti individwali mhux bilfors itejjeb il-kapaċità tas-sistema skolastika**. Jekk l-iskola tiffoka fuq il-kwantità milli fuq il-kwalità tar-riżorsi, mhuwiex probabbli li jsiru l-bidliet meħtieġa fil-mod ta' kif is-sistemi u l-persunal tal-iskejjel mainstream jirrispondu għall-istudenti (Frattura u Capper, 2007).

L-iskejjel, iktar milli jitħabtu bir-riżorsi "addizzjonali" limitati disponibbli għalihom, jistgħu jiżviluppaw netwerks kosteffettivi ta' appoġġ u żvilupp professjonali li jinvolvu l-kollaborazzjoni bejn il-partijiet interessati lokali u l-iskejjel lokali/iċ-ċentri ta' appoġġ (Ainscow et al., 2006; Benoit, 2012; Ebersold, 2012). Eżempji ta' din il-prattika dehru waqt iż-żjarat tal-proġett, kif juru l-kwotazzjonijiet li ġejjin:

"Huwa possibbli li tbiddel skola bir-riżorsi disponibbli" (Kap Eżekuttiv, Kap tal-Edukazzjoni u s-Servizzi Soċjali, Essunga).

"... ma kinitx kwistjoni li jingħataw iktar riżorsi lill-iskola, iżda li jintużaw dawk li diġà kellna b'mod differenti" (Prinċipal tal-Iskola, Flensburg).

7. KONKLUŻJONIJIET U RAKKOMANDAZZJONIJIET

7.1. Konklużjonijiet

Il-qafas kunċettwali għall-proġett tal-Organizzazzjoni għall-Provvediment jirrikonoxxi li sabiex isir progress lejn approċċ ibbażat fuq id-drittijiet għall-istudenti b'diżabilità, il-pajjiżi jridu jimxu mill-organizzazzjoni għall-provvediment f'termini ta' sostenn individwali (ta' spiss ibbażat fuq dijanjożi medika) għall-analiżi ta' kif jiġu organizzati s-sistemi biex isostnu l-iskejjel mainstream biex jissodisfaw ir-rekwiżiti – u jissodisfaw id-drittijiet – tal-istudenti kollha. Il-proċess tal-inklużjoni għalhekk għandu jiffoka fuq il-bini tal-kapaċità tal-iskejjel mainstream biex jipprovdu għad-diversità tal-istudenti, minflok jiddistribwixxu riżorsi addizzjonali biex jilħqu l-ħtiġijiet ta' gruppi magħżula.

Biex tkun sostnuta bidla fis-sistema, għandu jinbena fehim kondiviż ta' inklużjoni u viżjoni u valuri relatati fost il-partijiet interessati fil-livelli kollha, b'fehma komuni ta' kwalità u metodi ta' evalwazzjoni li jappoġġjaw il-prattika inklużiva.

Il-parteċipanti tal-proġett enfasizzaw il-ħtieġa għall-pajjiżi li jiżviluppaw leġiżlazzjoni li tirrikonoxxi d-drittijiet tat-tfal kollha – inkluż tfal b'diżabilità – għal għajnuna bikrija, edukazzjoni ta' kwalità (mingħajr diskriminazzjoni) u parteċipazzjoni sħiħa fl-attivitajiet edukattivi kollha. Filwaqt li huwa importanti li jiġu bbilanċjati d-drittijiet tal-partijiet interessati kollha, l-istudenti għandhom jinżammu fiċ-ċentru. Kemm il-UNCRC kif ukoll l-UNCRPD għandhom jissemmew meta tkun qed tiġi żviluppata leġiżlazzjoni nazzjonali u politika edukattiva u għandha tingħata attenzjoni għall-korrispondenza bejniethom.

Jeħtieġ li jiġu żviluppati netwerks biex jgħinu lill-mexxejja tal-iskejjel bħala aġenti tal-bidla u biex jiżguraw li jieħdu approċċ ta' "tim" u jiżviluppaw spirtu pożittiv u kultura li tirrispetta lill-persunal u lill-istudenti kollha. Għandhom jaħdmu flimkien mal-mexxejja lokali u mal-membri tal-komunità biex janalizzaw il-kuntest tal-iskola u jippjanaw modi ta' kif jimxu 'l quddiem biex jiżviluppaw "kapaċitajiet strateġiċi", inkluż fokus ċar fuq it-tagħlim, relazzjonijiet b'saħħithom, komunikazzjoni miftuħa, kolleġjalità, prattika riflettiva u approċċ kreattiv għas-soluzzjoni tal-problemi.

Kif jindika Peters, l-edukazzjoni individwalizzata hija "dritt universali, mhux ħtieġa ta' edukazzjoni speċjali" (2004, p. 42). L-istudenti kollha huma intitolati għal kurrikulu rilevanti u ta' impenn (inkluż attivitajiet barra mill-iskola), valutazzjoni tajba għall-iskop, opportunitajiet ta' tagħlim "ekwivalenti" u pedagoġija li tagħraf u tilħaq kapaċitajiet differenti "mill-ewwel" (disinn universali). B'dan il-mod, l-edukazzjoni ta' kwalità għandha tkun imfassla biex tkun adattata għall-istudenti, aktar milli biex tiġi adattata mal-istrutturi amministrattivi tal-iskejjel.

Hemm ukoll ħtieġa li jiġu indirizzati dawn li ġejjin, li jistgħu jiffurmaw ostakli biex iżidu l-ekwità: nuqqas ta' ħsieb, nuqqas li tiġi rrispettata d-differenza, ir-razzjonalizzazzjoni tal-imġiba ħażina (inwaħħlu f'ħaddieħor), jinżammu prattiki bla suċċess u jkunu aċċettati attitudnijiet negattivi fil-komunità tal-iskola. Hawnhekk, l-edukazzjoni inizjali tal-għalliema u l-iżvilupp professjonali kontinwu għandhom rwol kruċjali.

Sabiex ikun organizzat sostenn effettiv għall-istudenti kollha, b'mod partikolari dawk b'diżabilità, l-esperti tal-proġett indikaw ukoll il-ħtieġa għal viżjoni sistemika li tiffoka fuq l-iżvilupp tal-kapaċità fil-livelli kollha tas-sistema. Huma meħtieġa rabtiet sodi bejn il-livelli kollha tas-sistema (jiġifieri, bejn dawk li jfasslu l-politika nazzjonali u lokali u l-mexxejja tal-edukazzjoni, il-mexxejja tal-iskejjel, l-għalliema, professjonisti oħrajn, l-istudenti u l-familji) biex jiġi żgurat approċċ koerenti.

Kwistjoni oħra enfasizzata mill-esperti hija l-ħtieġa li jiġi ċċarat ir-rwol il-ġdid ta' skejjel speċjali u tal-persunal ta' appoġġ (eż. l-LSAs) bħala riżorsi biex itejbu l-provvediment għall-istudenti kollha fl-iskejjel mainstream. Indikaw il-ħtieġa li jżommu l-persunal speċjalista, iżda jużawh b'mod kreattiv biex jappoġġjaw il-prattika tal-iskola kollha, kif ukoll lill-istudenti individwali, l-iżvilupp ta' sostenn flessibbli fil-mainstream bħala "n-norma". Għandu jkun rikonoxxut li se jkun hemm żminijiet meta se tkun meħtieġa dik il-ħaġa "addizzjonali" mill-istudenti kollha u l-istaff personalizzat se jkompli jkun meħtieġ, b'mod partikolari għad-diżabilitajiet ta' inċidenza baxxa.

Fl-aħħar nett, dwar il-kwistjonijiet tal-fondi u r-riżorsi, minflok jitħabtu bir-riżorsi "addizzjonali" limitati disponibbli għalihom, l-iskejjel jistgħu jiżviluppaw netwerks kosteffettivi ta' appoġġ u żvilupp professjonali li jinvolvu l-kollaborazzjoni bejn il-partijiet interessati lokali u l-iskejjel lokali/iċ-ċentri ta' appoġġ (Ainscow et al., 2006; Benoit, 2012; Ebersold, 2012).

7.2. Rakkomandazzjonijiet

Ir-rakkomandazzjonijiet li ġejjin, ibbażati fuq ir-riżultati prinċipali tal-proġett, huma indirizzati għal dawk li jfasslu l-politiki u jimmiraw li jtejbu sistemi ta' għajnuna għall-istudenti kollha, b'mod partikolari dawk b'diżabilità fl-iskejjel mainstream.

7.2.1. Id-drittijiet tat-tfal u l-parteċipazzjoni

Dawk li jfasslu l-politika għandhom:

- Jirrevedu l-leġiżlazzjoni nazzjonali u l-politika tal-edukazzjoni biex jiżguraw li huma konsistenti u jsostnu b'mod attiv il-prinċipji kemm tal-UNCRC kif ukoll tal-UNPRD u jiddefendu d-dritt tal-istudenti kollha għall-parteċipazzjoni sħiħa fl-iskola mal-grupp ta' ħbieb lokali tagħhom. Dan b'mod partikolari jinkludi:

- id-dritt għall-edukazzjoni u l-inklużjoni;
- in-non-diskriminazzjoni fuq il-bażi tad-diżabilità;
- id-dritt tat-tfal biex jesprimu l-opinjoni tagħhom;
- aċċess għall-assistenza.

7.2.2. Ċarezza kunċettwali u koerenza

Dawk li jfasslu l-politika għandhom:

- Jiċċaraw il-kunċett ta' inklużjoni tul u bejn il-livelli tas-sistema bħala aġenda li żżid il-kwalità u l-ekwità għall-istudenti kollha, jindirizzaw in-nuqqas ta' riżultati mill-gruppi vulnerabbli kollha, inkluż tfal b'diżabilità. Dawk li jfasslu l-politiki edukattivi kollha għandhom ikunu responsabbli għall-istudenti **kollha**.
- Jikkunsidraw ir-rabtiet bejn il-livelli tas-sistemi (jiġifieri, bejn dawk li jfasslu l-politiki lokali u nazzjonali, edukazzjoni lokali/mexxejja skolastiċi, għalliema, professjonisti oħrajn u studenti u l-familji tagħhom) u jtejbuhom permezz ta' kollaborazzjoni u sħubiji koerenti bejn il-ministeri u s-servizzi lokali. Din l-azzjoni għandha twessa' l-perspettivi, iżżid il-fehim reċiproku u tibni "kapaċità inklużiva" tas-sistema edukattiva kollha.
- Jipprovdu inċentivi għall-iskejjel biex jieħdu lill-istudenti kollha mill-komunità lokali u jiżguraw li l-metodi ta' valutazzjoni, l-ispezzjonijiet u miżuri ta' kontabiltà oħra jsostnu l-prattika inklużiva u jinfurmaw iktar titjib tal-provvediment għall-istudenti kollha.

7.2.3. Sostenn kontinwu

Dawk li jfasslu l-politika għandhom:

- Jiżviluppaw "sostenn kontinwu" għall-għalliema, il-persunal ta' għajnuna u b'mod partikolari, għall-mexxejja tal-iskejjel permezz tal-użu tar-riċerka, in-netwerking u rabtiet mal-universitajiet u l-istituzzjonijiet tal-edukazzjoni tal-għalliema inizjali, sabiex jipprovdu opportunitajiet ta' żvilupp għall-gruppi kollha bħala studenti tul il-ħajja.
- Jiżviluppaw ir-rwol ta' skejjel speċjali bħala riżorsa biex iżidu l-kapaċità tal-iskejjel mainstream u jtejbu l-għajnuna għall-istudenti. Hemm il-ħtieġa li jinżammu u li jkomplu jiġu żviluppati l-għarfien speċjalizzat u l-ħiliet tal-persunal taċ-ċentri tar-riżorsi b'mod li jkunu jistgħu jgħinu lill-persunal tal-iskejjel (pereżempju, permezz tal-konsulenza u l-kollaborazzjoni), kif ukoll li jiġi pprovdut netwerk speċjalizzat li jtejjeb l-għajnuna għall-istudenti, bħal dawk li għandhom diżabilità b'inċidenza baxxa.

- Jiżviluppaw oqfsa ta' kurrikulu u valutazzjoni iktar aċċessibbli u jappoġġjaw flessibbiltà ikbar fil-pedagoġija, l-organizzazzjoni tal-iskejjel u l-allokazzjoni tar-riżorsi, sabiex l-iskejjel ikunu jistgħu jaħdmu b'modi innovattivi biex jiżviluppaw sostenn kontinwu għall-istudenti, minflok ipoġġuhom f'sistema eżistenti.

7.3. Rimarki konklużivi

L-attivitajiet tal-proġett tal-Organizzazzjoni għall-Provvediment jappoġġjaw il-ħtieġa li ssir transizzjoni minn mudell (ibbażat fuq il-ħtiġijiet) ta' defiċit ta' diżabilità, li jsib il-problema fl-istudent, għal mudell li jikkunsidra d-drittijiet tal-istudenti fi ħdan l-edukazzjoni, li jiżgura li kollha jipparteċipaw b'mod attiv fil-proċess tat-tagħlim. Dan jenfasizza l-ħtieġa għal ċaqliqa mill-provvediment ta' organizzazzjoni fit-termini ta' appoġġ individwali, għal kif is-sistemi ta' appoġġ jistgħu jkunu organizzati biex jagħmlu l-iskejjel mainstream iktar kapaċi biex jissodisfaw ir-rekwiżiti tal-istudenti kollha għal edukazzjoni ta' kwalità.

Biex nikkwotaw lil Ebersold et al.: "L-isforzi lejn l-inklużjoni fil-mainstream prinċipalment isiru għal dawk li "jsibu ruħhom tajjeb" fi ħdan is-sistema kif inhi" (2011, p. 10). Il-pubbliku destinatarju għal dan il-proġett – l-istudenti b'diżabilità – jaf ikollhom bżonn għajnuna sinifikanti biex 'isibu ruħhom tajjeb' fi ħdan is-sistemi eżistenti. Madankollu, kif juru l-eżempji studjati f'dan il-proġett, is-sistemi edukattivi u l-iskejjel mainstream jistgħu jiġu "trasformati" biex jissodisfaw il-ħtiġijiet ta' għajnuna għal dan il-grupp – u jkunu ta' benefiċċju għall-istudenti kollha.

Sabiex jiġi organizzat sostenn effettiv għall-istudenti kollha, inkluż dawk b'diżabilità, l-esperti tal-proġett enfasizzaw il-ħtieġa għal approċċ sistemiku u koerenti li jiffoka fuq l-iżvilupp ta' rabtiet sodi u appoġġ reċiproku bejn il-livelli kollha tas-sistema.

Waqt l-attivitajiet tal-proġett, l-eżempji ta' provvediment enfasizzaw għajnuna għat-tagħlim – għal kulħadd – u wrew li, fi skejjel li jipprovdu opportunitajiet għall-istudenti kollha biex jipparteċipaw fuq bażi ugwali, dawk b'diżabilità jistgħu "jitgħallmu mingħajr limiti" (Hart et al., 2004). Kif spjega għalliem fis-Slovenja: "Aħna naħdmu għall-ħajja – mhux għal lezzjoni waħda".

8. REFERENZI

Ainscow, M., Muijs, D. u West, M., 2006. "Collaboration as a strategy for improving schools in challenging circumstances" [Kollaborazzjoni bħala strateġija għat-titjib tal-iskejjel f'ċirkostanzi ta' sfida] *Improving Schools*, 9, 192–202

Benoit, H., 2012. "Pluralité des acteurs et pratiques inclusives: les paradoxes de la collaboration" [Il-pluralita tal-atturi u prattiċi inklussivi: il-paradossi tal-kollaborazzjoni] *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 57, Marzu 2012, INS HEA, 65–79

Booth, T. u Ainscow, M., 2002. *Index for Inclusion. Developing learning and participation in schools* [Indiċi għall-inklużjoni. L-iżvilupp tat-tagħlim u l-parteċipazzjoni fl-iskejjel]. Bristol: Centre for Studies on Inclusive Education

Crawford, C. u Porter, G.L., 2004. *Supporting Teachers: A Foundation for Advancing Inclusive Education* [Appoġġ lill-Għalliema: Fondazzjoni għall-Avvanzar tal-Edukazzjoni Inklużiva]. Toronto: L'Institut Roeher Institute

Ebersold, S., 2012. "Parcours de scolarisation et cooperation: enjeux conceptuels et méthodologiques" [Reġistrazzjoni f'korsijiet u l-kooperazzjoni: kwistjonijiet kunċettwali u metodoloġiċi] *La nouvelle revue de l'adaptation et de la scolarisation*, 57, Marzu 2012, INS HEA, 45–55

Ebersold, S., Schmitt. M.J. u Priestley, M., 2011. *Inclusive Education for Young Disabled People in Europe: Trends, Issues and Challenges. A Synthesis of Evidence from ANED Country Reports and Additional Sources* [Edukazzjoni Inklużiva għal Żgħażagħ b'Disabilità fl-Ewropa: Tendenzi, Kwistjonijiet u Sfidi. Sommarju tal-Evidenza minn Rapporti tal-Pajjiżi tal-ANED u Sorsi Addizzjonali]. Rapport għan-Netwerk Akkademiku tal-Esperti tad-Diżabilità Ewropej. Ippubblikat minn Human European Consultancy u mill-Università ta' Leeds

Florian, L., Hollenweger, J., Simeonsson, R.J., Wedell, K., Riddell, S., Terzi, L. u Holland, A., 2006. "Cross-Cultural Perspectives on the Classification of Children with Disabilities: Part I. Issues in the Classification of Children with Disabilities" [Perspettivi Kross-Kulturali dwar il-Klassifikazzjoni ta' Tfal b'Disabilitajiet: Parti I. Kwistjonijiet fil-Klassifikazzjoni ta' Tfal B'Disabilitajiet] *Journal of Special Education*, Mejju 2006, 40 (1), 36–45

Frattura, E.M. u Capper, C.A., 2007. *Leading for Social Justice: Transforming Schools for All Learners* [Tmexxija għal Ġustizzja Soċjali: Trasformazzjoni tal-Iskejjel għall-Istudenti Kollha]. Thousand Oaks, CA: Corwin Press

Hart, S., Dixon, A., Drummond, M.J. u McIntyre, D., 2004. *Learning without Limits* [Tagħlim bla Limitu]. Maidenhead: Open University Press

Kesälahti, E. u Väyrynen, S., 2013. *Learning from our Neighbours: Inclusive Education in the Making* [Tagħlim mill-Ġirien tagħna: L-Għemil tal-Edukazzjoni Inklużiva]. Rapport maħruġ bħala parti minn School for All – Development of Inclusive Education Project [Skejjel għal Kulħadd – Żvilupp tal-Proġett tal-Edukazzjoni Inklużiva] iffinanzjat mill-UE (Kolartic ENPI CBC). Rovaniemi: Università ta' Lapland

Komunitajiet Ewropej, 2000. "Karta tad-Drittijiet Fundamentali tal-Unjoni Ewropea" (2000/C 364/01) *Ġurnal Uffiċjali tal-Komunitajiet Ewropej*, C 364, 18 ta' Diċembru 2000 (Aċċessat l-aħħar f'Novembru 2014)

Kummissjoni Ewropea, 2010. *KOMUNIKAZZJONI MILL-KUMMISSJONI LILL-PARLAMENT EWROPEW, LILL-KUNSILL, LILL-KUMITAT EKONOMIKU U SOĊJALI EWROPEW U LILL-KUMITAT TAR-REĠJUNI. Strateġija Ewropea tad-Diżabilità 2010-2020: Impenn mill-Ġdid għal Ewropa Mingħajr Ostakoli*. /* KUMM/2010/0636 finali */ (Aċċessat l-aħħar f'Novembru 2014)

Kunsill tal-Unjoni Ewropea, 2009. "Il-konklużjonijiet tal-Kunsill tat-12 ta' Mejju 2009 dwar qafas strateġiku għall-kooperazzjoni Ewropea fl-edukazzjoni u t-taħriġ (ET 2020)" *Ġurnal Uffiċjali tal-Unjoni Ewropea*, C 119, 28.5.2009, 2–10 (Aċċessat l-aħħar f'Novembru 2014)

L-Aġenzija Ewropea għall-Iżvilupp ta' Edukazzjoni għal Ħtiġijiet Speċjali, 2009. *It-Twettiq fil-Prattika tal-Assessjar Inklużiv*. Odense, id-Danimarka: L-Aġenzija Ewropea għall-Iżvilupp ta' Edukazzjoni għal Ħtiġijiet Speċjali

L-Aġenzija Ewropea għall-Iżvilupp ta' Edukazzjoni għal Ħtiġijiet Speċjali, 2011. *Prinċipji Ewlenin għall-Promozzjoni ta' Kwalità fl-Edukazzjoni Inklużiva – Rakkomandazzjonijiet għall-Prattika*. Odense, id-Danimarka: L-Aġenzija Ewropea għall-Iżvilupp ta' Edukazzjoni għal Ħtiġijiet Speċjali (Aċċessat l-aħħar f'Novembru 2014)

L-Organizzazzjoni għall-Kooperazzjoni u Żvilupp Ekonomiku, 2005. *Students with Disabilities, Learning Difficulties and Disadvantages: Statistics and Indicators*. [Studenti b'Disabilitajiet, Diffikultajiet u Żvantaġġi fit-Tagħlim: Statistiċi u Indikaturi] Pariġi: OECD

Nazzjonijiet Uniti, 1989. *Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tat-Tfal*. New York: Nazzjonijiet Uniti

Nazzjonijiet Uniti, 2006. *Konvenzjoni dwar id-Drittijiet tal-Persuni b'Diżabilità*. New York: Nazzjonijiet Uniti

Netwerk ta' Esperti fix-Xjenzi Soċjali tal-Edukazzjoni u t-Taħriġ (NESSE), 2012. *Education and Disability/Special Needs. Policies and practices in education, training and employment for students with disabilities and special educational needs in the EU* [Edukazzjoni u Disabilitajiet/Ħtiġijiet Speċjali. Politiki u prattiċi fl-edukazzjoni, it-

taħriġ u l-impjiegi għall-istudenti b'disabilitajiet u ħtiġijiet edukattivi speċjali fl-UE]. Rapport ippreparat għall-Kummissjoni Ewropea. Brussell: Kummissjoni Ewropea

Peters, S., 2004. *Inclusive Education: An EFA Strategy for all Children* [Edukazzjoni Inklużiva: Strateġija tal-EFA għat-Tfal Kollha]. Washington, D.C.: Bank Dinji

Taipale, A., 2012. *International Survey on Educational Leadership. A survey on school leader's work and continuing education* [Stħarriġ Internazzjonali dwar it-Tmexxija fl-Edukazzjoni. Stħarriġ dwar ix-xogħol tal-mexxejja tal-iskejjel u t-tkomplija tal-edukazzjoni]. Ħelsinki: Il-Bord Nazzjonali Finlandiż tal-Edukazzjoni

MT

Segretarjat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Denmark
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Uffiċċju fi Brussell:

Rue Montoyer, 21
BE-1000
Brussell
Il-Belġju
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org